

Nikolina Marasović: dr. sc. Miroslav Šeparović, Izbor odluka ustavnog suda Republike Hrvatske 2016....
Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 55, 2/2018., str. 521.- 524.

IZBOR ODLUKA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE 2016. (ur. dr. sc. Miroslav Šeparović, Narodne Novine d.d., Zagreb, 2017., 405 str.

Ustavni Sud Republike Hrvatske predstavlja neovisno ustavno tijelo koje jamči dosljedno poštovanje i primjenu Ustava Republike Hrvatske, dok svoje djelovanje temelji na odredbama Ustava Republike Hrvatske, ali i Ustavnog Zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Međutim, njegove najvažnije ustavne zadaće jesu upravo osiguranje vladavine prava u demokratskom društvu te zaštita ljudskih prava.

Pred sobom imamo izvrstan Godišnjak odluka Ustavnog suda iz 2016. godine, koje predstavljaju izbor glavnog urednika prof. dr. sc. Miroslava Šeparovića, čiji je sadržaj podijeljen u tri poglavlja, ovisno o području koje je predmet postupanja Ustavnog Suda, odnosno njegove glavne zadaće. Cijeli Godišnjak, uključujući i predgovor, pisan je u dvojezičnom stilu, dakle, uz hrvatski jezik, za svaku odluku imamo i prijevod na engleski, te na koncu i prilog u CD-formatu.

U skladu sa sadržajem, naziv prvoga (I.) poglavlja jest „Ocjena suglasnosti zakona s Ustavom (signatura U-I)“, pri čemu se navodi 20 različitih predmeta u kojima se odlučivalo o ocjeni suglasnosti pojedinih zakona odnosno zakonskih odredbi s Ustavom Republike Hrvatske.

U II. poglavlju, naziva „Ocjena suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom (signatura U-II)“, nalazi se šest predmeta u kojima se ocjenjuje suglasnost pojedinih pravilnika odnosno odluka Vlade RH, dok se III. poglavlje, naziva „Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda u povodu ustavne tužbe (signatura U-III, U-IIIA, U-IIIBi)“, sastoji od 61 predmeta izabranog po izboru urednika.

U jednom od javnosti najzanimljivijih slučajeva u 2016. godini bio je onaj općepoznati „slučaj švicaraca“, čiji je značaj, kao i kod ostalih odluka izabranih za ovaj Godišnjak, u činjenici da je potaknuo neke ustavne suce – koji se nisu složili s odlukom – da napišu izdvojena mišljenja. U navedenoj odluci bilo je riječi o više predmeta ocjene ustavnosti zakona te o nekoliko ustavnih tužbi, pri čemu je Ustavni sud odlučivao o ustavnosti tzv. valutne klauzule (koja se tiče čl. 22. Zakona o obveznim odnosima – dalje ZOO), te o ustavnim tužbama udruge Potrošač i sedam banaka. U navedenom spornom slučaju neki su predlagatelji smatrali da se valutnom klauzulom narušava odredba Ustava po kojoj je država dužna voditi računa o svim građanima podjednako, potičući gospodarski napredak i socijalno blagostanje te upućujući na situaciju kojoj su bili izloženi građani koji su svoju štednju vezali uz jednu valutu – švicarske franke. Međutim, djelovanjem drastičnih promjena na financijskom tržištu te špekulativnim postupanjima banaka, rate kredita u toj valuti porasle su neusporedivo visoko, zbog čega je velik broj građana bio doveden na rub socijalne egzistencije.

U svojoj ocjeni Ustavni sud je zaključio da ta pitanja nisu ni mogla biti vezana uz ocjenu ustavnosti članka 22. ZOO-a, pri čemu je utvrdio da se plaćanje u

kunama mora obavljati i u slučaju kada je ugovorena valutna klauzula, tj. kada je novčana obveza vezana uz tečaj valute Republike Hrvatske u odnosu prema stranoj valuti. Nadalje, zaključuje se da ta obveza postoji i kada obveza plaćanja protivno zakonu glasi na plaćanje u stranoj valuti, dok se za postupanje suprotno navedenom sankcionira propisima RH kao kažnjivo djelo. Isto tako, utvrđeno je i da osporeni članak ne ograničava svoju primjenu na samo neke poduzetnike, već se jednako primjenjuje na sve poduzetnike, neovisno o tome koju oni djelatnost obavljaju. Zaključno navedenom, sloboda ugovaranja valutne klauzule jednaka je za sve subjekte ugovornog prava i primjenjuje se na sve ugovore, uključujući i one koje sklapaju dvije fizičke osobe koje nemaju svojstvo trgovca te usporedno s navedenim omogućuje svim ugovornim stranama pod jednakim uvjetima ugovaranje te zaštitne klauzule.

Međutim, drugi prigovori koje su istaknuli neki predlagatelji bili su predmet razmatranja u postupku pokrenutom tužbom udruge Potrošač. Naime, udruga Potrošač podnijela je tužbu nadležnom sudu protiv osam najvećih banaka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača, a sve zbog ugovaranja nepoštenih odredaba ugovora o potrošačkim kreditima o valutnoj klauzuli (vezanost glavnice uz švicarski franak), te o promjenjivoj kamatnoj stopi. Tužba se temeljila na tvrdnji da službenici banaka nisu korisnicima kredita dali točne i razumljive kriterije kako bi mogli predvidjeti ekonomske posljedice koje bi iz navedenih ugovornih odredbi proizlazile u odnosu na njih. Postupak se nastavio u smjeru da su redovni sudovi usvojili tužbu u pogledu promjenjive kamatne stope, dok su je odbili s obzirom na ugovornu odredbu o valuti obveze.

Pri odlučivanju o ustavnim tužbama udruge Potrošač i sedam banaka, Ustavni sud je utvrdio da je Vrhovni sud pri ocjeni (ne)razumljivosti/nepoštenosti ugovornih odredaba o valutnoj klauzuli te onih o promjenjivoj kamatnoj stopi primijenio zapravo dvostruka mjerila, te je pri navedenom propustio obrazložiti razloge za različito tumačenje istog pravnog standarda. U konačnici, Ustavni je sud djelomično usvojio ustavnu tužbu udruge Potrošač te predmet vratio na ponovno postupanje Vrhovnom sudu, pri čemu je odbio ustavne tužbe banaka.

Pozornost javnosti privukla je i odluka donesena u povodu ustavne tužbe nogometnog reprezentativca Josipa Šimunića, slučaj koji je poznatiji u javnosti pod kolokvijalnim nazivom „za dom spremni“. U ovom slučaju podnositelj je proglašen krivim za počinjenje djela prekršaja propisanog Zakonom o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima, pri čemu mu je izrečena novčana kazna i obveza naknade troškova postupka. Podnositelj je kažnjen u prekršajnom postupku zbog dobacivanja gledateljima takve poruke čiji sadržaj potiče mržnju na temelju rase, nacionalne i vjerske pripadnosti. Prilikom odlučivanja Ustavni sud je krenuo od toga da ustavna tužba s aspekta slobode mišljanja i izražavanja misli na koju se zapravo podnositelj pozivao, u konkretnom slučaju nema značenje apsolutne slobode, te je u tom smislu podložna ograničenjima propisanim Ustavom i zakonima.

Prema mišljenju Ustavnog suda, prilikom ocjene postojanja povrede slobode izražavanja potrebno je svaki pojedini slučaj sagledati u kontekstu svih okolnosti,

pri tome uzimajući u obzir i sami sadržaj spornih navoda, kao i kontekst u kojem su ti navodi izrečeni. U konačnici, pored nevedenog, sud smatra da je potrebno utvrditi i postojanje razmjernosti poduzetih mjera ograničenja slobode izražavanja u odnosu na legitimni cilj koji se navedenim ograničenjima želi postići, pri tome uključujući i ocjenu pitanja da li takvo miješanje ispunjava nužnost u demokratskom društvu.

Ustavni je sud odluku donio u skladu s prihvaćenim temeljnim načelima sadržanima u presudama Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu u odnosu na ona ograničenja slobode izražavanja koja su izražena u članku 10. stavku 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Dakle, sud je u svojoj odluci utvrdio da presude prekršajnih sudova zapravo predstavljaju miješanje u slobodu izražavanja podnositelja te da je takvo miješanje, koje je utemeljeno na Zakonu o sprečavanju nereda na športskim natjecanjima, zapravo imalo legitimni cilj, konkretno govoreći o zaštiti dostojanstva drugih, ali i temeljnih vrijednosti demokratskog društva. Sud je, naravno, pri svojoj ocjeni morao ispitati i je li mjera razmjerna cilju koji se želio postići. Ustavni sud u konačnici je odbio ustavnu tužbu podnositelja, pri čemu u zaključku obrazlaže razloge za navedenu odluku. Pri odlučivanju sud je pošao od toga da sloboda izražavanja za sobom povlači i određene dužnosti i odgovornosti pri čemu se kao posljednja stavka obrane vrijednosti društva pojavljuje prekršajna odnosno kaznena mjera. Međutim, navedeno prekršajno kažnjavanje podnositelja, u okolnostima kako su navedene u konkretnom slučaju, ne mogu se smatrati prekomjernim zadiranjem u slobodu podnositelja, kako je to sud i objasnio u datom zaključku.

Još jedan slučaj koji je pridobio veću pozornost javnosti jest slučaj ocjene suglasnosti s Ustavom zakona koji se odnosio konkretno na jednu osobu, i to osobu bivšeg predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića. Naime, u navedenom slučaju, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o posebnim pravima predsjednika RH po prestanku obnašanja dužnosti bivšem predsjedniku RH ukinuto je pravo na ured kao posebno pravo (uključujući i s njime povezana prava), a koje se vezuje uz nastavak njegova javnog djelovanja na teret državnog proračuna RH.

Opravljanost donošenja ovog Zakona imalo je objektivno i razumno opravdanje, primjereno trenutačnim gospodarskim uvjetima u RH, kojim se u pravima izjednačavaju svi bivši predsjednici RH. Nadalje, samim zakonom nije povrijeđeno ni ograničeno pravo predsjednika na nastavak javnog djelovanja, samo više nije institucionalizirano, pa prema tome predsjednik i dalje može nastaviti djelovati i ubuduće, ali ne više na teret državnog proračuna. Ustavni sud, premda nije prihvatio prijedlog Stjepana Mesića za pokretanje postupka za suglasnost s Ustavom spornog Zakona, ipak je neke prigovore predlagatelja ocijenio utemeljenima. Tako je sud ocijenio da je nepropisivanje prijelaznog razdoblja za dovršenje započetih poslova Ureda predsjednika Republike Hrvatske po predstanku obnašanja dužnosti prema stajalištu vladavine prava neprihvatljivo.

Stoga, prema utvrđenju Ustavnog suda u konkretnom slučaju, takvo načelno neprihvatljivo postupanje izgubilo je svoju ustavnopravnu relevantnost jer je zadržavanjem stanja kakvo je bilo, u spornom razdoblju od šest mjeseci (od stupanja

na snagu zakona do odluke Ustavnog suda) bivšem predsjedniku i njegovu Uredu praktično ostavljen primjereni rok kako bi se obavila primopredaja i eventualno započeti poslovi dovršili.

Nikolina Marasović